

De laatste drie zegels

Openbaring 6:9 - 8:5

Alle Schriftaanhalingen komen uit de Statenvertaling (1977 of HSV)
Samenstelling door M.V.

VIJFDE ZEGEL: de zielen onder het altaar

6: 9-11

En toen Het het vijfde zegel geopend had, zag ik **onder het altaar de zielen** van hen, die **gedood** waren om het Woord Gods, en om het getuigenis, die zij hadden. 10 En zij riepen met grote stem, zeggende: Hoelang, o heilige en waarachtige **Heerser**, oordeelt en wreekt Gij ons bloed niet van hen, die op de aarde wonen? 11 En aan een ieder werden lange witte klederen gegeven, en hun werd gezegd, dat zij nog een kleine tijd rusten zouden, totdat ook hun mededienstknechten en hun broeders zouden **vervuld** zijn, die gedood zouden worden, zoals zij.

De zielen onder het
altaar

Zie De Rede over
de Laatste dingen¹

In die tijd zullen er martelaars zijn “om het woord Gods, en om het getuigenis ...”, want na de opname van de Gemeente zal het Koninkrijk gepredikt worden (Mt 24:14) en vele mensen zullen tot geloof komen, zowel uit de volken als uit Israël (zie Op 7). In Mt 24:7-14 profeteert de Heer het volgende over de tijd van de eerste zes zegels:

“Want het ene volk zal tegen het andere volk opstaan, en het ene koninkrijk tegen het andere koninkrijk; en er zullen zijn hongersnoden, en pestilentiën, en aardbevingen in verscheidene plaatsen. Doch al die dingen zijn maar **een beginsel der smarten**. Alsdan zullen zij u overleveren in verdrukking, en zullen **u doden**, en gij zult gehaat worden door alle volken, om Mijns Naams wil. En dan zullen er velen geërgerd worden, en zullen elkander overleveren, en elkander haten. En vele valse profeten zullen opstaan, en zullen er velen verleiden. En omdat de ongerechtigheid vermenigvuldigd zal worden, zo zal de liefde van velen verkillen. Maar wie volharden zal tot het einde, die zal zalig worden. **En dit Evangelie van het Koninkrijk zal in de gehele wereld gepredikt worden tot een getuigenis voor alle volken; en dan zal het einde komen**”.

De eerste zes zegels (oordelen) van Op 6 vinden ná de Opname en vóór de eigenlijke Grote Verdrukking plaats. Dit is “het beginsel² der smarten³” of “het begin der weeën” (Mt 24:8), de eerste helft van de zeventigste jaarweek van Daniël, waardoor veel gelovigen zullen gedood worden. De eigenlijke Grote Verdrukking van 3,5 jaren volgt daarna. Zie:

<http://www.verhoevenmarc.be/PDF/70-jaarweken-Daniel.pdf>

De zielen van deze martelaren bevinden zich onder het altaar⁴. Deze uitdrukking “*zielen* onder het *altaar*” beeldt symbolisch uit dat zij als onschuldige martelaren werden geslachtofferd (“gedood”), overeenkomstig het voorbeeld van hun Heer, en dat de waarde van hun bloed⁵ in de hemel gekend

¹ <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Rede-Laatste-Dingen.pdf>

² Gr. *archè*: begin. Zie bv. Jh 1:1 en *archè* en *ho logos*: in het begin was het Woord.

³ Gr. *ódinón*: (barens)weeën, hevige pijnen. (Zie Prisma G/N). Een goede vertaling is dan ook: “het begin der *weeën*”.

⁴ Altaar: het is niet het aardse oudtestamentische brandofferaltaar dat gezien wordt. De Heer Jezus werd éénmaal als offerlam geofferd en alles is volbracht. Er hoeft geen bloed meer vergoten te worden. De aardse tempel heeft echter een equivalent in de hemel (zie 11:19; 15:5-8) en dient als een “voorbeeld en de schaduw der hemelse dingen” (Hb 8:5). De werkelijke tempel bevindt zich dus in de *hemel* maar wordt aan ons voorgesteld in zijn aardse herkenbaarheid.

⁵ Bloed: het bloed van martelaren “roept tot God”, zoals het bloed van Abel (Gn 4:10). De Heer Jezus zegt: “... Opdat op u komt al het rechtvaardige bloed, dat vergoten is op de aarde, van het bloed van de rechtvaardige Abel af, tot op het bloed van Zacharía, de zoon van Barachía, die gij gedood hebt tussen de tempel en het altaar” (Mt 23:35).

is en gewroken zal worden. In het O.T. werd het bloed van de offerdieren uitgegoten onder het brandofferaltaar, waar een holte was (Lv 4:7) waarin het bloed van de slachtoffers werd uitgegoten (Ex 29:12; Lev. 4:7-34). Dit bloed werd vereenzelvigd met de ziel, vandaar dat deze martelaren, die hun bloed hebben gegeven, hier als *zielen* “onder” het altaar worden gezien. Dat er sprake is van *zielen* betekent bovendien dat deze gelovigen nog niet opgewekt zijn; dat zal pas gebeuren aan het begin van het Vrederijk (20:4). Zie het schema van De Opstanding:

<http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Opstanding.pdf>

Deze martelaren moeten we goed onderscheiden van christenen die tot de Gemeente behoren. De 24 oudsten (de heiligen van het Oude Testament en de Gemeente) bevinden zich vanaf Op 4 in de hemel. De zielen onder het altaar zijn zij die ná de opname van de Gemeente tot geloof gekomen zijn en daarna werden omgebracht. Zij bevinden zich niet op christelijk terrein, want ze vragen God om hun bloed te wreken: dit is de taal van het Oude Testament (vgl. Ps 79:10-13; 137:7-9). Zij zeggen niet “Onze Vader” maar richten zich tot de “Heerser” (Gr. *déspotès*). Het is voor de gelovigen van ná het gemeentetijdperk dat de Heer Jezus in Mt 24:15-22 als volgt vermaant:

“Wanneer gij dan zult zien de gruwel der verwoesting, waarvan gesproken is door Daniël, de profeet, staande in de heilige plaats; (die het leest, die merke daarop!) 16 Dat alsdan, **die in Judea zijn**, vluchten op de bergen; 17 Die op het dak is, kome niet af, om iets uit zijn huis weg te nemen; 18 En die op de akker is, kere niet weer terug, om zijn klederen weg te nemen. 19 Maar wee de bevruchte, en de zogende vrouwen in die dagen! 20 Doch **bidt, dat uw vlucht niet geschiede des winters, noch op een sabbat**. 21 Want alsdan zal **grote verdrukking** wezen, hoedanige niet is geweest van het begin der wereld tot nu toe, en ook niet zijn zal. 22 En zo die dagen niet verkort werden, geen vlees zou behouden worden; maar om de uitverkorenen zullen die dagen verkort worden”.

Uit deze vermaningen blijkt dat de Heiland niet tot de leden van de Gemeente, maar tot andere gelovigen spreekt. Hoe zou tot de Gemeente kunnen gezegd worden: “die in Judea zijn, vluchten op de bergen”? Hoe zou de Gemeente de Joodse sabbat als heilige dag kunnen beschouwen?! Dat is louter een aangelegenheid voor gelovigen die zich op oudtestamentisch terrein bevinden en dat zijn de gelovigen in de 70ste jaarweek. Zie het onderscheid tussen Israël en Gemeente:

<http://www.verhoevenmarc.be/#Israel> . Zie voor Mt 24 verder De Rede over de Laatste dingen: <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Rede-Laatste-Dingen.pdf>

De zielen van de martelaren moeten nog een poos wachten want het gaat hier nog maar om inleidende oordelen. Intussen schenkt God hen een wit kleed (vgl. Op 19:8) omdat zij rechtvaardig bevonden werden. Dit ontvangen van een wit kleed is uiteraard een symbolische beschrijving, omdat de geesten letterlijk nog geen lichaam hebben en dus ook geen kleed kunnen dragen.⁶

Er werd hun gezegd dat zij nog een korte tijd moeten rusten, totdat hun medeslaven en hun broeders, die gedood worden evenals zij, “vervuld”⁷ zouden zijn. Dit betekent dat zij nog moesten wachten tot hun broeders hun levensloop of *roeping vervuld* zouden hebben en *voltallig* zouden zijn.

De genoemde “korte tijd” is de oordeelstijd van de tweede helft van de zeventigste jaarweek, de Grote Verdrukking, waarin ook nog gelovigen zullen gedood worden. De wraak waarom zij vragen zal pas daarná komen, bij de komst van de Heer Jezus, wanneer het eindoordeel de aarde zal treffen.

6. ZESDE ZEGEL: de grote verwarring

6: 12-17

12 En ik zag, toen Het het zesde zegel geopend had, en ziet, er werd een **grote aardbeving**; en de **zon** werd **zwart** als een haren zak, en de **maan** werd als **bloed**. 13 En de **sterren** des hemels **vielen** op de aarde, gelijk een vijgeboom zijn onrijpe vijgen afwerpt, als hij door een grote wind geschud wordt. 14 En **de hemel is weggeweken, als een boek, dat toegerold wordt**; en **alle bergen en eilanden zijn bewogen uit hun plaatsen**. 15 En de koningen der aarde, en de groten, en de

⁶ Ook God, alhoewel een geest (Jh 4:24) wordt in visioenen, gezichten en dromen ‘gekleed’ gezien: Js 6:1; Dn 7:9.

⁷ Gr. *plèroo*: vol maken, vullen, vervullen, aanvullen, voltallig maken. (Strong’s 4137; Prisma G/N).

rijken, en de oversten over duizend, en de machtigen, en alle dienstknechten, en alle vrijen, verborgen zichzelf in de spelonken, en in de steenrotsen der bergen; 16 En zeiden tot de bergen en tot de steenrotsen: Valt op ons, en verbergt ons van het aangezicht van Hem, Die op de troon zit, en van de toorn van het Lam. 17 Want **de grote dag van Zijn toorn is gekomen**, en wie kan bestaan?

Zon: zwart
 Maan: bloed
 Sterren: vielen
 Hemel: toegerold
 Bergen & Eilanden: bewogen

De oordelen zijn hier erger dan onder de vorige zegels. Dit doet denken aan Jl 2:30-31:

“En Ik zal wondertekenen geven in de hemel en op de aarde: bloed, en vuur, en rookpilaren. De **zon** zal veranderd worden in **duisternis**, en de **maan in bloed**, eer dat die grote en vreselijke dag des HEEREN⁸ komt”.

“Menigten, menigten in het dal van de dorswagens; want de dag des HEEREN is nabij, in het dal van de dorswagens. De **zon en maan zijn zwart** geworden, en de **sterren** hebben hun glans ingetrokken”.

Verder ook het klaaglied over Farao (en Egypte), Ez 32:7-8:

“En als Ik u zal uitblussen, zal Ik de hemel bedekken, en zijn **sterren zwart** maken; Ik zal de **zon** met wolken **bedekken**, en de **maan zal haar licht niet laten lichten**. **Alle lichtende lichten** aan de hemel, die zal Ik om uwentwil **zwart** maken; en Ik zal een duisternis over uw land maken, spreekt de Heere HEERE”. (Vgl. Am 5:18-20).

En over Babel, Js 13:9-10:

“Ziet, de dag des HEEREN komt, gruwelijk, met verbolgenheid en hittige toorn, om het land te stellen tot verwoesting, en deszelfs zondaars daaruit te verdelgen. Want de sterren des hemels en zijn **gesternten** zullen hun **licht niet laten lichten**; de **zon** zal **verduisterd** worden, wanneer zij zal opgaan, en de **maan** zal haar licht **niet laten schijnen**”.

De eindtijdprophetie in Js 24:20-23:

De **aarde** zal volkomen **waggelen**, gelijk een dronkaard, en zij zal **heen en weer bewogen** worden, gelijk een nachthut ... En de **maan** zal **schaamrood** worden, en de **zon** zal **beschaamd** worden, als de HEERE der heirscharen regeren zal op de berg Sion en te Jeruzalem, en voor zijn oudsten zal heerlijkheid zijn”.

Over Edom, Js 34:4:

⁸ De dag van Jahweh (des Heren): Js 13:6,9,10; Ez 13:5; Jl 1:15; 2:1,11,31; 3:14; Am 5:18-20; Ob 15; Zf 1:7,14; MI 4:5; Hd 2:20; 1Ko 5:5 (hier de dag van de Heer *Jezus*; zie Textus Receptus); 1Th 5:1; 2Th 2:2; 2Pt 3:10; Op 1:10.

“En al het heer der hemelen zal uitteren, en de **hemelen** zullen **toegerold** worden, gelijk een boek, en **al hun heir zal afvallen**, gelijk een blad van den wijnstok afvalt, en gelijk een vijg afvalt van de vijgeboom”.

En Hd 2:19-20 (over Jl 2:30-31):

“En Ik zal “in de laatste dagen”, vs. 17 **wonderen geven in de hemel boven, en tekenen op de aarde beneden**, bloed en vuur, en rookdamp. De **zon** zal veranderd worden in **duisternis**, en de **maan in bloed**, eer dat de grote en doorluchtige dag des Heeren komt”.

In Lk 21:11 lezen we over de eerste halve jaarweek:

“En er zullen grote aardbevingen wezen in verscheidene plaatsen, en hongersnoden, en pestilentien; er zullen ook schrikkelijke dingen, en **grote tekenen van de hemel** geschieden”.

Zie voor Mt 24, Mk 13 en Lk 21 De Rede over de Laatste dingen:

<http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Rede-Laatste-Dingen.pdf>

De vraag rijst dan nu of we bij het zesde zegel de tekenen aan de hemel letterlijk of symbolisch moeten nemen. Bij enig nadenken zullen we moeten inzien dat de letterlijke opvatting problemen stelt. Als de sterren letterlijk zo massaal op de aarde zouden vallen “zoals een vijgenboom zijn onrijpe vijgen afwerpt als hij door een harde wind geschud wordt” (6:13) dan zou dit de totale vernietiging van de aarde betekenen. We moeten goed weten dat sterren in werkelijkheid meestal groter zijn dan de aarde. We hebben niet met kleine brokken te doen! Een neerval van sterren zou de aarde niet kunnen doorstaan, maar we lezen verderop niet van een vernietiging van de aarde, integendeel. Bovendien, als er staat geschreven “de sterren des hemels”, hebben wij dan de vrijheid om daar kometen of meteoren van te maken? Er wordt gesproken van “zon”, “maan” en “sterren”, allemaal gekende lichtgevende en op hun vaste banen blijvende hemellichamen, en kunnen wij daar dan ‘zon, maan en (labiele) *meteoren of kometen of asteroïden*’ van maken? Dit lijkt me niet zo evident. Verder staat in vers 14 dat de hele “hemel” wordt “toegerold” zoals een boekrol, terwijl we nadien nog steeds horen van een hemel, zon, maan en sterren⁹! De zinnebeeldige voorstelling lijkt me hier dan opvallend.

Toch zou de symbolische betekenis een vervulling (al dan niet gedeeltelijk) naar de letterlijke voorstelling niet noodzakelijk moeten uitsluiten. We kunnen niet heen om de letterlijkheden in Schriftplaatsen zoals hierboven weergegeven (Jl 2:30-31; 3:14-15; Js 13:9-10; Ez 32:7-8; Lk 21:11; Hd 2:19-20). Zie verder [Wat is symbolisch en wat letterlijk?](#)

Wat zijn meteoren, kometen, asteroïden?

Meteoor: In de volksmond wordt er gepraat over een meteor of meteoriet. Feitelijk zijn het precies dezelfde zaken. De meteorologie of weerkunde, noemt alle lichamen, die op de aarde vallen, meteoren. Als een meteor de grond bereikt, heet het restant meteoriet. Meteoor is de astronomische term voor zgn. vallende ster. 95% van alle meteorieten bestaan uit steen. Een bekende inslagplaats is de Barringer-krater bij Winslow in Arizona/USA. Deze krater heeft een diameter van ca. 1,2 km en een diepte van ongeveer 170 meter. Bij impact in de dampkring worden zij bijzonder heet en vertonen een vurige staart. Meteoren zijn te onderscheiden van kometen.

Komeet: kometen worden soms ‘vuile sneeuwballen’ genoemd: zij zijn een mengeling van ijs (zowel water als bevroren gassen) en stof. Kometen draaien rondjes om de Zon, net als de planeten. Komt de komeet dicht bij de Zon, dan begint het ijs te smelten en zie je de staart van de komeet verschijnen. Die staart wijst altijd van de Zon af, en dit komt omdat de Zon de staart als het ware van zich afblaast. Dit is de Zonnewind, elektrische deeltjes die van de Zon af komen.

Asteroïde: Een asteroïde is een klomp rots en/of metaal, zonder atmosfeer, die rond de zon draait. Kleine voorwerpen worden geclassificeerd als meteoroiden, grote voorwerpen als planeten. Ze zijn ook bekend als “kleine planeten” en “planetoïden”. Asteroïden bevinden zich in banen dicht bij de Zon dan kometen; de meeste asteroïden zitten tussen Mars en Jupiter. Er is geen gas of waterijs aanwezig. Dat komt omdat ze te dicht bij de Zon staan zodat al het water in een vroege periode moet zijn verdampt. Asteroïden zijn er in alle maten: van enkele honderden meters tot enkele tientallen kilometers in diameter.

Laten we eerst de symboliek, die er duidelijk is, wat nader bekijken.

⁹ Niettegenstaande de ‘hemel’ in Op 6:14 werd “oegerold” blijft de hemel verder bestaan: 8:10,13; 9:1; 11:6; 13:13; 16:21. Ook de zon blijft verder bestaan: 8:12; 9:2; 16:8. Evenzo de maan en de sterren: 8:12.

De betekenis van de tekenen aan de zon, maan en sterren

I. DE BETEKENIS VAN ZON, MAAN EN STERREN

A. Met betrekking tot Israël

In de droom van Jozef stellen zon, maan en sterren zijn vader (Jakob of Israël), moeder (Rachel) en broers voor:

Gn 37:9-10 “En hij droomde nog een andere droom, en verhaalde die aan zijn broeders; en hij zeide: Ziet, ik heb nog een droom gedroomd, en ziet, de **zon**, en de **maan** en **elf sterren** bogen zich voor mij neer”. En toen hij het aan zijn vader en aan zijn broeders verhaalde, bestrafte zijn vader hem, en zeide tot hem: Wat is dit voor een droom, die gij gedroomd hebt; zullen wij dan werkelijk komen, ik, en uw moeder, en uw broeders, om ons voor u ter aarde te buigen?

De zon en de maan duiden op de bestendige heerschappij van Israël en het koningshuis van David:

Ps 89:36-37 “Ik heb eens gezworen bij Mijn heiligheid: Zo Ik aan David lieg! Zijn zaad zal in eeuwigheid zijn, en zijn troon zal voor Mij zijn gelijk de **zon**. Hij zal eeuwig bevestigd worden, gelijk de **maan**; en de Getuige in de hemel is getrouw”.

Ps 72:5 “Zij zullen U vrezen, zolang de **zon** en **maan** zullen zijn, van geslacht tot geslacht”.

De zon en de maan duiden eveneens op de schoonheid van Israël:

Hl 6:10 “Wie is zij, die er uitziet als de dageraad, schoon, gelijk de **maan**, zuiver als de **zon**, schrikkelijk als slagorden met banieren?”

B: Met betrekking tot engelen

Met sterren worden soms engelen aangeduid: Jz 5:14-15; Re 5:20; Jb 38:7; Js 14:12. Vergelijk 1Kn 22:19 “heir des hemels” met Dt 4:19; Js 24:21-23

C. Met betrekking tot afgoden

De hemellichamen maken in de Schrift het voorwerp uit van afgoderij en astrologie. Zie Dt 4:19; 17:3; 2Kn 23:5; 2Kr 33:3; Jr 43:13¹⁰; Js 47:13-15; Jr 8:2. In Amos 5:26¹¹ en Hd 7:43 lezen we over een “stergod”.

D. Met betrekking tot Satan

Satan wordt “morgenster” genoemd: Js 14:12; vgl. Jb 38:7. De Heer Jezus zag een visioen van zijn val: Lk 10:18; vgl. Op 12:7-10.

E. Met betrekking tot gezagsdragers

In Nm 24:17 wordt over David (en de Messias) geprofeteerd als de “ster uit Jakob”.

In Dn 8:10 zien we de kleine horen die groot werd “tot aan het heer des hemels; en hij wierp er sommigen van dat heer, namelijk van de sterren, ter aarde neer, en hij vertrad ze”. Deze “sterren” kunnen geen hemellichamen, noch hemelingen zijn. Echte sterren kunnen niet op aarde vertreden worden, en een aardse macht kan geen engelen doen vallen. Blijft over: hooggeplaatste aardse gezagsdragers.

Judas spreekt over ingeslopen dwaalleraars als van “dwalende sterren, voor wie de donkerheid der duisternis in eeuwigheid bewaard wordt” (Jd 4, 13). Hij vergelijkt dezen met de afvallige engelen die vóór de vloed op aarde kwamen en zondigden (vers 6).

Bij de hemellichamen neemt de zon de hoogste plaats in, ze heerst over de dag, en dat betekent de hoogste autoriteit en macht op aarde. Maan en sterren zijn daaraan ondergeschikt vermits zij het licht van de zon slechts weerkaatsen, tijdens de nacht, en dat betekent gedelegeerd of minder gezag. Tijdens het duizendjarig rijk zullen alle aardse autoriteiten aan Israël onderworpen zijn (Js 60:1-3, 20).

II. HET OPTREDEN VAN DE TEKENEN

1. Vóór de Grote Verdrukking

Een eerste verkleuring en verduistering van zon en maan gebeurt **vóórdat** de Grote Verdrukking begint, volgens Jl 2:30-31; 3:14-15; Hd 2:19-20, en hier bij het zesde zegel in Op 6:12-13.

Jl 2:30-31 “En Ik zal **wondertekenen** geven in de hemel en op de aarde: bloed, en vuur, en rookpilaren. De **zon** zal veranderd worden in duisternis, en de **maan** in bloed, **eer** dat die grote en vreselijke dag des HEEREN”.

2. Tijdens de Grote Verdrukking

¹⁰ In Jr 43:13 is sprake van Beth-Semes, (zonnehuis). Bedoeld wordt het Egyptisch On, door de Grieken Heliopolis (zonnestad) genoemd.

¹¹ Men meent dat het hier in Am 5:26 gaat om de Egyptische god Rephan (Remfan in Hd 7:43) of het Assyrische equivalent Kaiwan (Kewan, NBG), allebei betrekking hebbend op de planeet Saturnus.

Een tweede geval van verduistering zien we **tijdens** de Grote Verdrukking, gedurende de vierde bazuin in Op 8.

Lk 21:25-27 “En er zullen **tekenen** zijn in de **zon**, en **maan**, en **sterren**, en op de aarde benauwdheid der volken met twijfelmoedigheid, als de zee en watergolven groot geluid zullen geven; En de mensen het hart zal bezwijken van vrees en verwachting der dingen, die het aardrijk zullen overkomen; want de krachten der hemelen zullen bewogen worden. En alsdan zullen zij de Zoon des mensen zien komen in een wolk, met grote kracht en heerlijkheid”.

Op 8:12 “En de vierde engel heeft gebazuind, en het derde deel der **zon** werd geslagen, en het derde deel der **maan**, en het derde deel der **sterren**; opdat het derde deel ervan zou verduisterd worden, en dat het derde deel van de dag niet zou lichten; en van de nacht eveneens”.

3. Terstond ná de Grote Verdrukking

Een derde geval van verduistering vinden we in Jesaja en in Mattheüs, in de tijd dat de Heer in Jeruzalem zal regeren, **terstond ná** de Grote Verdrukking:

Js 24:20-23 “De aarde zal volkomen waggelen, gelijk een dronkaard, en zij zal heen en weer bewogen worden, gelijk een nachthut; en haar overtreding zal zwaar op haar zijn, en zij zal vallen, en niet weer opstaan. 21 En het zal geschieden te dien dage, dat de HEERE bezoeking doen zal over de heerscharen van de hoge in de hoogte, en over de koningen van de aardbodem op de aardbodem. 22 En zij zullen samenvergaderd worden, gelijk de gevangenen in een put, en zij zullen ingesloten worden in een gevangenis, maar na vele dagen weer bezocht worden. 23 En de **maan** zal **schaamrood** worden, en de **zon** zal **beschaamd** worden, **als** de HEERE der heerscharen **regeren zal** op de berg Sion en te Jeruzalem”.

Mt 24:29 “En **terstond na** de verdrukking van die dagen, zal de **zon** verduisterd worden, en de **maan** zal haar schijnsel niet geven, en de **sterren** zullen van de hemel vallen, en de krachten der hemelen zullen bewogen worden”. Zie ook Mk 13:24-26.

III. DE BETEKENIS VAN DE TEKENEN

Zon: zwart.
Maan: bloed.
Sterren: vallen.
Hemel: toegerold.

Het “schaamrood” van de anders bleke maan, in Js 24:23, laat zich vergelijken met de maan “als bloed” in Op 6:12. De zon die “beschaamd” haar licht verbergt, laat zich vergelijken met de zon die “zwart” wordt in Op 6:12. In Js 24 wordt dit zo gezegd omdat zon en maan in het Vrederijk niet langer “heerschappij” (Gn 1:16) zullen hebben over dag en nacht, zoals elders Jesaja zegt:

Js 60:19 “De zon zal u niet meer wezen tot een licht des daags, en tot een glans zal u de maan niet lichten; maar **JAHWEH¹² zal u wezen tot een eeuwig Licht**, en uw God tot uw Sierlijkheid”.

Zie ook Op 21:23; 22:5. Dan zal de Heer het licht van de wereld zijn, zoals Hij zei in Jh 8:12 “Ik ben het licht der wereld”. Het komende Koninkrijk van God zal het wereldse licht doen verbleken. Dit is de betekenis van de tekenen aan zon maan en sterren in de 70ste jaarweek en “terstond na” de Verdrukking.

Velen denken dat de hemellichamen die hun glans verliezen of uit de hemel vallen, een voorstelling zijn van heersers die omvergeworpen worden waarbij er overal chaotische toestanden ontstaan. Maar dit kan niet de volle betekenis zijn. Het voorkomen van die tekenen vóór en tijdens de Verdrukking wordt duidelijk omschreven als “wondertekenen” (Jl 2:30, annex Lk 21:25). Wonderen en tekenen zijn er speciaal voor de Joden (1Ko 1:22; vgl. Jh 4:48) en die komen na de genadebedeling terug. Zie verder [Wat is symbolisch en wat letterlijk?](#) onder punt 4. Dat moeten dan fysisch zichtbare tekenen zijn, met een krachtige boodschap. Niet enkel Jesaja maar ook Joël geeft de betekenis van die wondertekenen:

Jl 3:15-17 “**De zon en maan zijn zwart geworden, en de sterren hebben hun glans ingetrokken.** 16 En de HEERE zal uit Sion brullen, en uit Jeruzalem Zijn stem geven, dat hemel en aarde beven zullen; maar de HEERE zal de Toevlucht Zijns volks, en de Sterkte der kinderen Israels zijn. 17 **En gijlieden zult weten, dat Ik JAHWEH, uw God ben, wonende op Sion, de berg Mijner heiligheid; en Jeruzalem zal een heiligheid zijn, en vreemden zullen niet meer door haar doorgaan**”.

God zegt dat wanneer die tekenen verschijnen men zal weten “dat Ik Jahweh” ben, de Verbondsgod van Israël. Men zal dan weten dat er geen heil te zoeken valt in de “sterren”, de New-Age dwaling, de afgoden, de dwaalgeesten¹³, maar dat God Zelf op het punt staat het éنية Licht van de wereld te worden, waarbij alle nepgoden als sterren van de hemel vallen en alle neplichten van de wereld zullen verduisterd worden. De hemel wordt als een boekrol opgerold en

¹² Het substituuut (HEERE) heb ik ook hier vervangen door de vertaling van het Tetragram (JHWH), JAHWEH, de Verbonndsnaam van God in het OT. Sinds de komst van de Messias geldt de naam JEZUS. *Jesus* komt van *ièsous*, het Grieks voor *Yahoshua: Jahweh [is] redding*. Jezus is nu de éنية naam: Hd 4:10-12. Hij kwam in de naam van zijn Vader (Jh 5:43) en Hij is Dezelfde als Jahweh: Jh 12:37-42.

¹³ Vgl. Hd 26:18; 2Ko 11:14; Ef 6:11-12; 1Tm 4:1.

dan is er in dat 'boek' niets meer te lezen: de dwaallichten van de hemel zullen verduisterd worden, in zijn meest brede betekenis. De fysisch waarneembare tekenen aan de hemellichamen melden de ondergang aan van alle astromantiek, afgoderij, ideologie, dwaalleer en dwaalleiders op aarde. Deze zijn niet anders dan geïnspireerde uitingen van Satan en zijn demonen. God zegt dat men dan zal weten "dat Ik Jahweh" ben, het enige en eeuwige Licht van de wereld.

Wat is symbolisch en wat letterlijk?

Een van de moeilijke vragen ten aanzien van de symboliek in het Boek Openbaring is hoever deze symboliek strekt. Een belangrijk voorbeeld is de beschrijving van de rampen die de aarde treffen bij het blazen van de bazuinen en het uitgieten van de schalen. Hier is sprake van hagel, vuur, bloed, gras, een grote brandende berg, een grote brandende ster, rivieren, waterbronnen, alsem, zon, maan, sterren, zweren. De vraag is: in hoeverre gaat het hier om *letterlijke*, en in hoeverre om *symbolische* zaken?

De Openbaring heeft per definitie een symbolisch karakter. Zie [Het symbolisch karakter van Openbaring](#). Sommigen ontkennen dit en menen dus dat Openbaring niets dan letterlijkheden bevat. Daarbij kunnen velen hun fantasie niet in bedwang houden (vooral Amerikanen, en die van de Pinksterbeweging) en maken van Openbaring een spectacelstory à la Spielberg. Maar hebben wij niet genoeg aan de intrinsieke¹⁴ betekenis van Bijbelse allegorieën? Zo weten wij toch wat de Bijbel in het algemeen bedoelt met ‘bergen’, ‘rivieren’, ‘waterbronnen’, ‘de zee’, ‘bloed’, enz.? Worden wij niet onnodig door nieuwsgierigheid gedreven? Verraadt ons hart een verlangen naar spectaculaire letterlijke vervullingen, maar is het niet veeleer aan de mensen die *in* de verdrukkingstijd leven om de details te verstaan?

Sommige symbolen worden in Openbaring zelf duidelijk verklaard, of het gaat om symbolen die zonder meer vanuit de rest van de Schrift als symbolen van bepaalde werkelijkheden kunnen herkend worden. Toch lijkt het soms onmogelijk om een letterlijke vervulling uit te sluiten. De vraag rijst: wat zag Johannes eigenlijk?

Wat zag Johannes?

Ik onderscheid de volgende mogelijkheden:

1. Hij zag de toekomstige werkelijkheid, op niet-allegorische wijze, en dat gaf hij letterlijk weer in zijn boek. Deze stelling kan beslist niet als principe aangehouden worden. Zie [Het symbolisch karakter van Openbaring](#).
2. Hij zag de toekomstige werkelijkheid overeenkomstig moderne technologische mogelijkheden en wapenning, maar hij beschreef die dingen met een terminologie van iemand die 2000 jaar geleden leefde. Zo kan dan een atoombom beschreven worden als een “brandende berg” (Op 8:8), enz. Hal Lindsey, die daar voorstander van is, denkt b.v. dat Johannes bij de “sprinkhanen” (Op 9) *in feite* zwaar bewapende helikopters zag, zoals de cobrahelikopters die in Vietnam vanuit de staart zenuwgas spoten. Hun uitzicht en geluid zou aan deze beschrijving voldoen. Maar die gelijkenis met helikopters gaat helemaal niet op: “aan paarden gelijk”, “gouden kronen”, “mensengezichten” en “vrouwenhaar”?! Johannes zag mijns inziens geen moderne letterlijkheden. Laten wij ons alleszins hoeden voor de ongeoorloofde fantasmen waaraan vooral Amerikanen zich overgeven!
3. Hij zag enkel allegorische voorstellingen van nader te bepalen werkelijkheden en zette deze allegorieën in zijn boek. Het symbolisch karakter van Openbaring is onmiskenbaar. De Heer Jezus gaf zijn Openbaring niet in letterlijke, noch verhullende taal, maar in symbolische taal. Deze symbolen staan echter voor werkelijkheden en daarom kan men zich geen grote vrijheden of vergeestelijken veroorloven bij de verklaring. We moeten dus nauwkeurig en Schriftuurlijk nagaan waar deze symboliek telkens voor staat.

Wat is de bedoeling van allegorieën of symbolische boodschappen in de Schrift? Dat is in beelden iets duidelijk maken met betrekking tot werkelijkheden of toekomstigheden die 1° gelovigen in deze tijd niet geheel kunnen begrijpen maar waarvan ze, via herkenbare symboliek, voldoende inzicht mogen krijgen, en 2° die de óngelovigen niet gegeven is te begrijpen.

Door deze allegorieën met de Schrift te vergelijken kunnen Gods “dienstknechten” (enkel *zij*, Op 1:1!) begrijpen wat er *bedoeld* wordt, maar anderen niet. Zie de reden van het spreken in gelijkenissen van de Heer in Mt 13:10-17. Een voorbeeld: door Schrift met Schrift te vergelijken zien gelovigen dat de “brandende berg” die “in de zee” wordt geworpen (Op 8:8) op de natie Israël moet slaan, omdat de “berg” die in Mt 21:21 “in de zee” (de volkeren) wordt geworpen wordt eveneens een verwijzing naar Israël bevat, samen met de olijfboom (Mt 21:18-21). Israël was een berg, maar door de verwerping van Christus werd ze aan de volkeren overgegeven. Dit zal nog eens gebeuren in de Grote Verdrukking. Zie verder de uitleg bij Op 8:8.

We mogen verder de beelden in de Schrift niet vergeestelijken zodat ze niet meer tonen wát ze moeten tonen, namelijk de door God bedoelde werkelijkheden die erachter zitten. Het Woord Gods grijpt naar het *beeld* wanneer de werkelijkheid of profetische toekomstigheid verder ligt dan onze begripshorizon, in het vlees zijnde, en zal zich dan bedienen van aardse dingen die dezelfde expressie geven.

4. Hij zag allegorische voorstellingen zonder dat letterlijkheden daarbij uitgesloten zijn. Dit is hetzelfde standpunt als hierboven, onder punt drie, maar zonder de uitsluiting van letterlijkheden.

De herkenbare symboliek zou mijns inziens per definitie niet uitsluiten dat er soms (al dan niet gedeeltelijk) een vervulling komt naar wat Johannes letterlijk zag, de letterlijke voorstelling dus.

Wij moeten weten dat Israël het volk is van de tekenen (vgl. 1Ko 1:22). Toen de Heer op aarde was sprak Hij in gelijkenissen, die enkel de discipelen konden verstaan, maar anderzijds deed Hij ook vele tekenen en wonderen. De bekering onder de Joden werd ondersteund door tekenen (Mk 16:20; Hd 5:12). Het lijkt dan ook normaal dat er in de 70ste jaarweek letterlijke tekenen zullen zijn om vooral de Joden tot bekering te brengen. Als de Heer dan met

¹⁴ Intrinsiek: wezenlijk, innerlijk, immanent (Van Dale).

betrekking tot de Joden in Lk 21:11 zegt dat er “grote tekenen van de hemel” zullen geschieden, dan moeten dat ook letterlijke zichtbare tekenen zijn van de hemel.

Wij moeten daarom voorzichtig tewerk gaan en niet alles in enge zin als symbolisch kenmerken. Ik bedoel daarmee dat in Openbaring 1° de herkenbare symboliek soms niet uitsluit, dat er een vervulling komt naar wat Johannes letterlijk zag, en 2° dat Johannes soms temidden van een allegorische voorstelling bepaalde werkelijkheden zag. Een argument bij dit eerste punt is dat we niet heen kunnen om de letterlijkheden in Schriftplaatsen zoals Jl 2:30-31; 3:14-15; Js 13:9-10; Ez 32:7-8; Lk 21:11; Hd 2:19-20. Een voorbeeld bij het tweede punt: Johannes zag 144.000 verzegelde Israëlieten (Op 7 en 14), maar dat neemt niet weg dat het bij deze Israëlieten gaat om werkelijke Joden (zie verder de uitleg bij Op 7).

De Joden zullen tekenen zien en alle “verstandigen” (Dn 12:10) zullen in de 70ste jaarweek de werkelijke gebeurtenissen kunnen vergelijken met de allegorische profetieën van Openbaring begrijpen.

Voor ons die in het Gemeentetijdperk leven is het belangrijk dat wij voor de symboliek Schrift met Schrift vergelijken om tot hun betekenis te komen, en dat we beseffen dat niet alles precies te verklaren valt. Voor de letterlijke tekenen en voorstellingen moeten we evenzeer oppassen, zeker als een symbolische betekenis voorhanden ligt. Soms kunnen we niet verder gaan dan het formuleren van gissingen. Vele dingen zijn bestemd en zullen pas duidelijk worden voor de gelovigen die in de 70ste jaarweek leven, opdat zij zouden geloven en gegidst worden doorheen de verdrukkingen.

Het symbolisch karakter van Openbaring

Het symbolisch karakter van het boek blijkt al direct bij het begin van Openbaring, want “te kennen gegeven” (*esēmanen*, van *sēmaino*, Op 1:1b) is afgeleid van het woord voor ‘teken’ (*sēmeion*) en wil letterlijk zeggen ‘betekend’, of ‘meegedeeld in tekens en symbolen’. Christus heeft zijn Openbaring niet geschonken in letterlijke, noch verhullende taal, maar in symbolische taal. De Heer laat in tekenen, symbolen, aan Johannes zien wat er gebeuren moet. In Mt 13, waar de Heer Jezus eveneens in symbolische taal (gelijkenissen) spreekt, legt Hij uit waarom Hij dat doet: het was hún gegeven de diepere betekenis te verstaan van deze gelijkenissen die voor de menigte verborgen bleef (Mt 13:10-17, 34-35).

Ook bergen zijn een heenwijzing naar sterke heersers, onbeweeglijke machten (vgl. Ps 46:3v.; Js 40:4 en 64:1, 3; Jr 51:25; Dn 2:35, 44; Mi 6:1v.; Hk 3:10; Zc 4:7; Mt 17:20 en 21:21).

In het O.T. is een eiland een aanduiding voor een commerciële mogendheid (vgl. 16:20; Js 23:2; 40:15; 51:5; 60:9; Ez 26:18; 27:3, 15; Zf 2:11).

Alles staat op zijn kop. Een gigantische revolutie overspoelt de aarde. Alles wat de mens enige steun verleende, ontvalt hem. Waar loopt dit op uit? Op hetzelfde als elke andere revolutie: een totalitair regime, een absolute dictatuur.

Uit deze chaos zal de alleenheerser van het herstelde Romeinse rijk opkomen, de komende vorst van Dn 9:26, het beest uit de zee van Op 13 (niet te verwarren met het *beest uit de aarde* - de Antichrist¹⁵), die, wanneer Satan uit de hemel is geworpen (12:9), de definitieve alleenheerschappij zal ontvangen (13:2).

“En de (1) *koningen* der aarde, en de (2) *grotten*, en de (3) *rijken*, en de (4) *oversten* over duizend, en de (5) *machtigen* en alle (6) *dienstknachten*, en alle (7) *vrijen* ...”: deze zevenvoudige opsomming in vs. 15 is de gehele mensheid dus. Ook de rijken die in Op 6:6 nog gespaard worden, moeten het ontgelden. “En zeiden tot de bergen en tot de steenrotsen: Valt op ons, en verbergt ons van het aangezicht van Hem, Die op de troon zit, en van de toorn van het Lam. Want de grote dag van Zijn toorn is gekomen, en wie kan bestaan?” (Vs. 16-17). Allen zullen toch moeten erkennen dat het de hemel is die zich manifesteert in de algemene ontreding.

Dit is echter nog niet de “krijg van de grote dag van de almachtige God” (16:14), of anders genaamd “Armageddon” (16:16), want dan zullen de koningen der aarde niet zeggen: “bergen valt op ons”, maar zij zullen dan met hun meute ten strijde trekken tegen het Lam (16:14; 19:19). God zal pas na het openen van het zevende zegel rechtstreeks ingrijpen, maar hier zijn we net vóór die gebeurtenissen aangekomen. Dit is het “begin sel der smarten”¹⁶ (Mt 24:8), maar vóóralleer Christus verschijnt moeten er nog 3,5 jaren Grote Verdrukking komen.

Wanneer begint de Grote Verdrukking?

¹⁵ Zie De Antichrist in Openbaring 13: <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Antichrist-in-Op13.pdf>

¹⁶ Gr. *ódinón*: (barens)weeën, hevige pijnen. (Zie Prisma G/N). Een scherpere vertaling is “het begin der *weeën*”.

Het is niet zo duidelijk wanneer de Grote Verdrukking - de laatste halve jaarweek - precies begint in de volgorde van de zegels, bazuinen en schalen. Alleszins vóór de schalen (Op 16). Misschien van bij de drie “wee”-en (1. 8:13 - 9:1-12; 2. 13:21; 3. 11:14-18). Ik meen veeleer van bij het zevende zegel, omdat in Op 7 (dus vlak vóór het openen van het zevende zegel) de gelovigen worden voorgesteld die door de Grote Verdrukking overleven (7:14). Dit is een antwoord op de vraag waarmee Op 6 eindigt: “**de grote dag van Zijn toorn is gekomen, en wie kan bestaan?**” (6:17). De toorn van God begint dan na de voorstelling van de menigte uit Israël en volken, dus vanaf het verbreken van het zevende zegel in Op 8:1.

De Grote Verdrukking lijkt te beginnen wanneer Satan uit de hemel wordt geworpen (12:9). In 12:12 wordt daarbij gezegd:

“**Wee hun, die de aarde en de zee bewonen, want de duivel is tot u afgekomen, en heeft grote toorn, wetende, dat hij een kleine tijd heeft**”.

Dit “wee hun” komt overeen met het drievoudige “wee”-geroep van de engel (“wee, wee, wee, hun ...”, 8:13).

Wij mogen hier in 8:13 niet spreken van “weeën” maar van “wee”-geroep. Het gaat hier niet om een “wee” (*oodin*) zoals Mt 24:8, Hd 2:24, 1Th 5:3, maar om de uitroep: “Wee !” (*oeai*; let op de klankverwantschap!). Het drievoudige “Wee !” komt overeen met de oordelen van de vijfde, zesde en zevende bazuin. Dit is duidelijk het gevolg van de val van Satan. Misschien is dit ook het keerpunt, van “begin der smarten” (Mt 24:8 naar Grote Verdrukking (Mt 24:21), dus op de tweede helft (4 + 3) van de bazuinen.

In dit werk ga ik er toch van uit dat de Grote Verdrukking begint van bij het zevende zegel, om genoemde redenen, maar ook omdat de bazuin “de dag des Heren” aankondigt (Jl 2:1-2; Zf 1:14-16; vgl. Op 1:10) en het zevende zegel bestaat uit zeven bazuinen. Zie uitleg bij 8:1-5: [Zevende zegel](#).

De “kleine tijd” die Satan dan nog te gaan heeft is 3,5 jaar. Dit is zijn tweede val: zijn beperking tot de aarde (zie De viervoudige val van Satan: <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/val-Satan.pdf>). Hij zal gebruik maken van de Antichrist, het “beest uit de aarde” (Op 13:11).

Op het begin van de tweede helft van de 70ste jaarweek van Daniël (Dn 9:27; vgl. Dn 8:11-13 en 12:10-13), zal de Antichrist de tempeldienst afschaffen en de “gruwel der verwoesting” oprichten: een letterlijk sprekend afgodsbeeld dat de dictator van het Romeinse rijk voorstelt (Op 13:14-15; zie uitleg aldaar). Dan zal de Antichrist zijn ware karakter tonen en samen met het Romeinse rijk zijn duivelse macht openbaren.

De Grote Verdrukking duurt 42 maanden (11:2 en 13:5), of 1260 dagen (11:3 en 12:6), of “een tijd, tijden en een halve tijd” (12:14), of 3,5 profetische jaren.

Wat is “de dag van Gods toorn”?

In Op 6:17 is sprake van “de dag van Zijn Gods toorn”. De volgende Schriftplaatsen hebben daarop betrekking: Zf 2:2-3; Mt 3:7; Lk 3:7; 22:23; Jh 3:36; Rm1:18; 2:5; 5:9; Ef 2:3; 5:6; Ko 3:6; 1Th 1:10; 2:15-16; 5:9; Op 6:17; 11:18; 14:10, 19; 15:1; 15:7; 16:1, 19; 19:15.

Rm 2:5 “Maar naar uw hardheid, en onbekeerlijk hart, vergadert gij uzelf toorn als een schat, in **de dag des toorns**, en der openbaring van het rechtvaardig oordeel Gods”.

Van deze toorn worden wij behouden: Rm 5:9 en 1Th 1:10; 5:9. Zie verder De Opname vóór de 70ste jaarweek: <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Opname-MV.pdf>

Dit is hetzelfde als de “wraak Gods”: Js 61:2; Lk 21:22; 2Th 1:7-8; Hb 10:30-31.

2Th 1:7-8 “En u, die verdrukt wordt, verkwikking met ons, in de openbaring van de Heere Jezus van de hemel met de engelen Zijner kracht; Met vlammend vuur **wraak** doende over hen, die God niet kennen, en over hen, die het Evangelie van onze Heere Jezus Christus niet gehoorzaam zijn”.

Dit is ook “de dag des Heren” (lett. de dag van *Jahweh*): Js 2:12; Js 13:6, 9, 10; Ez 13:5; 30:3; Jl 1:15; 2:1, 11, 31; 3:14; Am 5:18-20; Ob 15; Zf 1:7, 14; Ml 4:5; Hd 2:20; 1Th 5:2; 2Pt 3:10; Op 1:10.

Met “de dag des Heren” wordt voornamelijk de Grote Verdrukking en de slag van Armageddon bedoeld (zie de O.T.-teksten en Hd 2:20). In bredere zin wordt er de hele 70ste jaarweek mee bedoeld en dus ook de inleidende oordelen van de eerste 3,5 jaren, én voorafgaandelijk de Opname (Op 1:10). De “dag des Heren” komt voor ongelovigen immers als een “dief in de nacht” (1Th 5:2; 2Pt 3:10) omdat eerst de gelovigen worden opgenomen en daarna de oordelen losbarsten op aarde, vanaf Op 6.

Het is ook “de dag van de Heer Jezus”: 1Ko 5:5; 2Ko 1:14; of “de dag van Jezus Christus”: 1Ko 1:8; Fp 1:6, 10; 2:16; 2Th 2:2. In deze Schriftplaatsen wordt echter vooral gewezen naar de Opname, de wederkomst van Christus voor Zijn Gemeente, het *begin* van Zijn wederkomst. Het accent ligt dus hier vooral op de verwachting van de Gemeente. Maar met die uitdrukking zijn echter ook de daarop volgende oordelen begrepen en de eigenlijke “dag des Heren” of “Grote Verdrukking”, met daarna de zichtbare wederkomst op aarde en de slag van Armageddon (16:14-16; 19:11-21) en tenslotte het binden van de duivel (20:1-3). Daarna komt de eerste opstanding maar dat gebeurt in het begin van het vreedrijk.

En dan de letterlijke interpretatie

We moeten, zoals reeds gezegd, erg voorzichtig zijn bij een letterlijke interpretatie, maar we zullen ook hiervoor ruimte geven. Zoals betoogd kan een symbolische voorstelling ook een letterlijke vervulling inhouden.

Het openen van het zesde zegel begint met een grote aardbeving¹⁷. De in de grondtekst gebruikte Griekse uitdrukking *seismos megas* betekent “een hevig schokken of schudden”. Dit moet wel want “alle bergen en eilanden zijn bewogen uit hun plaatsen”. Dit duidt op een catastrofe die nooit eerder is voorgekomen. Alleen de aardbeving in Opb. 16:18 zal groter zijn (de andere aardbevingen: Op 8:5 en 11:13, 19).

Hierdoor wordt de atmosfeer verpest en de hemellichamen kunnen hierdoor worden verduisterd. Ook in onze tijd kan op mistige dagen de maan rood kleuren wegens de gewijzigde breking van het licht. Het kan echter ook zijn dat de maan door Gods rechtstreekse bemoeienis als bloed wordt. Denk aan het nijlwater dat bloed werd tijdens de eerste plaag van Egypte (Ex 7:20)! De “sterren” zijn waarschijnlijk meteoren die nu massaal uit de hemel vallen. “De hemel week terug als een boekrol dat wordt opgerold”: de constellaties zijn niet meer zichtbaar zodat astrologen geen ‘raad’ meer weten, en evenmin de velen die er geloof aan hechten. Zie Jesaja:

Js 13:9-10 “Ziet, de dag des HEEREN komt, gruwelijk, met verbolgenheid en hittige toorn, om het land te stellen tot verwoesting, en zijn zondaars daaruit te verdelen. Want de sterren van de hemel en zijn gesternten zullen hun licht niet laten lichten; de zon zal verduisterd worden, wanneer zij zal opgaan, en de maan zal haar licht niet laten schijnen”.

Er zullen dus ook letterlijke *tekenen* zijn aan de zon, maan en sterren¹⁸ en “de krachten der hemelen zullen bewogen worden”: zie Lk 21:25-27. Dit zijn *wonderen en tekenen* die rechtstreeks van God komen: Hd 2:16-20; JI 2:31; Lk 21:25-27. Wonderen en tekenen zijn er speciaal voor de Joden (1Ko 1:22; vgl. Jh 4:48), en we kunnen ons indenken dat God die terug zal gebruiken in de eindtijd. Zie [Wat is symbolisch en wat letterlijk?](#) onder punt 4.

EERSTE EXCURSIE: de verlost en de volken (7:1-17)

Deze excursie vormt een treffend antwoord op de vraag waarmee Op 6 eindigt: “de grote dag van Zijn toorn is gekomen, en wie kan bestaan?” Het antwoord luidt: een grote menigte van zowel uit Israël als de volken. Dit zijn de gelovigen die levend door de Grote Verdrukking zullen heenkomen en in het duizendjarig rijk zullen binnegaan. Zij zijn duidelijk te onderscheiden van de martelaars die hiervóór zullen omgebracht worden (6:9-11; 13:7; 20:4).

Gedurende de verdrukkingen van de zeventigste jaarweek onderscheiden wij twee groepen gelovigen (Joden en volken) die echter vijf verschillende loopbanen hebben:

1) Gelovigen uit de **Joden die vóór de Grote Verdrukking** (de eerste helft van de 70ste jaarweek) tot bekering komen en de marteldood **sterven** (Op 6:9). God zal de Joodse gelovigen als zijn getuigen en dienstknechten verkieszen (Mt 24:14) om het evangelie over de hele aarde te prediken, tot bekering en redding van alle soorten mensenvolken. Zij zullen opgewekt worden aan het begin van het Vrederijk (20:4)

2) Gelovigen uit de **volken die vóór de Grote Verdrukking** (de eerste helft van de 70ste jaarweek) door toedoen van de Joden tot bekering komen en die de marteldood **sterven** (Op 6:9). Zij zullen opgewekt worden aan het begin van het Vrederijk (20:4).

¹⁷ Grote aardbeving: men zou ook met Hal Lindsey kunnen denken dat deze aardbeving, met zijn gevolgen, uitgelokt wordt door toedoen van de mens, door de impact van krachtige atoombommen in een nucleaire oorlogvoering die God in die tijd toelaat. Maar komen zó de wonderen en tekenen die God bestemd heeft tot stand? Dit is volgens mij geen uitleg meer maar wilde fantasie.

¹⁸ Tekenen aan de zon, maan en sterren: merk op dat deze tekenen in JI 2:30-31; 3:14-15 en Op 6:12-13 vóór de eigenlijke Grote Verdrukking, of de *dag van Jahweh*, verschijnen. In Op 8:12 komen ze *in* de grote verdrukking (gesteld dat de grote verdrukking begint bij het openen van het zevende zegel, Op 8:1). In Mt 24:29 zien we ze *terstond na* de grote verdrukking, bij de wederkomst van de Heer.

3) De gelovigen uit de **volken die tijdens de Grote Verdrukking** (tweede helft van de 70ste jaarweek) de marteldood **sterven** (Op 6:11) en die zullen opgewekt worden aan het begin van het Vrederijk (20:4). De Joodse gelovigen zijn dan reeds verzegeld en sterven niet.

4) De 144.000 **verzegelden uit Israël** (7:1-8; 14:1-5) **die levend door de Grote Verdrukking** heen het duizendjarig koninkrijk binnengaan.

5) “Een **grote schare** die niemand tellen kon, **uit alle natie, en geslachten, en volken, en talen**” (7:9-17), die als gevolg van de Joodse prediking van het evangelie van het koninkrijk bekeerd worden (Mt 24:14). Zij zijn de “schapen” die genoemd worden in Mt 25:31-46 (de tegenhangers van de “bokken”) **die levend door de Grote Verdrukking** heen het duizendjarig koninkrijk binnengaan.

Wij mogen geen enkele van deze 5 groepen verwarren met de Gemeente. Deze groepen worden zorgvuldig onderscheiden van de 24 oudsten, die een type zijn van de Gemeente + de oudtestamentische gelovigen. Het eerste bewijs is dat deze 5 groepen zich op de aarde bevinden, terwijl de Gemeente en de OT-gelovigen dan reeds in de hemel werden opgenomen. Het tweede bewijs is het onderscheid dat gemaakt wordt tussen Israël en de volken, terwijl in de Gemeente geen onderscheid wordt gemaakt “noch van Jood noch van Griek” (Rm 10:12; 1Ko 12:13; Gl 3:28; Ef 2:14-19; Ko 3:11). Maar hier, na het Gemeentetijdperk, zijn de vroegere onderscheidingen weer gehanteerd, de typisch oudtestamentische verhoudingen.

Als er 144.000 Joodse gelovigen worden verzegeld, betekent dit dat er martelaren vallen tot op een bepaald keerpunt, en niet verder. Op 7:3 en 9:4 tonen aan dat de verzegelde gelovigen buiten levensgevaar zijn tijdens het zevende zegel:

Op 7:3 “Zeggende: Beschadigt de aarde niet, noch de zee, noch de bomen, totdat wij de dienstknechten van onze God zullen verzegeld hebben aan hun voorhoofden”.

Op 9:4 “En hun werd gezegd, dat zij het gras der aarde niet zouden beschadigen, noch enige groente, noch enige boom, dan de mensen alleen, die het zegel Gods aan hun voorhoofden niet hebben”.

De tijd van Israëls bescherming gedurende Gods gramschap (Grote Verdrukking) blijkt ook uit het volgende:

Js 26:20-21 “Ga heen, mijn volk! ga in uw binnenste kamers, en sluit uw deuren achter u toe; verberg u als een klein ogenblik, totdat de gramschap overgaat. Want ziet, de HEERE zal uit Zijn plaats uitgaan, om de ongerechtigheid van de inwoners der aarde over hen te bezoeken; en de aarde zal haar bloed openbaar maken, en zal haar doodgeslagenen niet langer bedekt houden”.

A. DE 144.000 VERZEGELDEN UIT ISRAËL

7: 1-8

1 En na dezen zag ik vier engelen staan op de vier hoeken der aarde, houdende de **vier winden** der aarde, opdat geen wind zou waaien op de **aarde**, noch op de **zee**, noch tegen enige **boom**. 2 En ik zag een **andere engel** opkomen van de opgang der zon, hebbende het zegel van de levende God; en hij riep met een grote stem tot de vier engelen, welke macht gegeven was de aarde en de zee te beschadigen, 3 Zeggende: Beschadigt de **aarde** niet, noch de **zee**, noch de **bomen**, totdat wij de dienstknechten van onze God zullen verzegeld hebben aan hun voorhoofden. 4 En ik hoorde het getal van hen, die verzegeld waren: **honderd vier en veertig duizend** waren verzegeld uit alle geslachten van de **kinderen Israëls**. 5 Uit het geslacht van Juda waren twaalf duizend verzegeld; uit het geslacht van Ruben waren twaalf duizend verzegeld; uit het geslacht van Gad waren twaalf duizend verzegeld; 6 Uit het geslacht van Aser waren twaalf duizend verzegeld; uit het geslacht van Nafthali waren twaalf duizend verzegeld; uit het geslacht van Manasse waren twaalf duizend verzegeld; 7 Uit het geslacht van Simeon waren twaalf duizend verzegeld; uit het geslacht van Levi waren twaalf duizend verzegeld; uit het geslacht van Issaschar waren twaalf duizend verzegeld; 8 Uit het geslacht van Zebulon waren twaalf duizend verzegeld; uit het geslacht van Jozef waren twaalf duizend verzegeld; uit het geslacht van Benjamin waren twaalf duizend verzegeld.

De verbinding tussen engelen en winden is een voorbeeld van het feit dat in Openbaring de natuurkrachten dikwijls onder toezicht van engelen staan (vgl. Op 16). Ps 104:4: “Hij maakt de winden tot zijn boden, laaiend vuur tot zijn dienaren” (NBG)¹⁹ waardoor er in Hb 1:7 staat: “En van de engelen zegt Hij: Die zijn engelen maakt tot winden²⁰ en zijn dienaars tot een vuurvlam” (NBG). Deze engelen zijn dus in staat alles te vernietigen.²¹

In Op 7:1 wordt echter een ander woord voor winden gebruikt, namelijk *anemous*: winden, stormen. Met dit woord wordt uitgesloten dat het om vier geestelijke wezens gaat, het zijn aardse winden, maar ze worden wel onder de controle gezien van vier engelen.

Maar er is een “andere engel” (7:2), die de leiding heeft en die deze vier tegenhoudt. Deze engel is geen heenwijzing naar Christus, want hij spreekt van “wij” en “onze God” (7:3), waardoor hij zich op één lijn stelt met de vier engelen. Hij komt “van de opgang der zon”, en dat betekent een hoopvolle verwachting voor de toekomst, ondanks de oordelen die nog moeten komen. Later zal de “Zon der gerechtigheid” opgaan wanneer de Heer Jezus zal weerkomen (Ml 4:2).

De betekenis van “de aarde”, “de zee” en “bomen”

De uitdrukkingen “de aarde” en “de zee” komen in Openbaring respectievelijk 83 en 23 keer voor (SV). Zie bvb. de eerste twee bazuinen in 8:7-8. We kunnen ze in het algemeen als volgt verklaren: “de aarde” staat symbool voor orde en stabiliteit (d.i. de beschaafde wereld met geordende regeringen), terwijl “de zee” in voortdurende beweging is, en vandaar symbool staat voor wanorde (vgl. 13:1; 17:15; 18:21; Js 17:12 en 57:20; Jr 51:42; Dn 7:2v.). De zee duidt op landen waar onrust, beroering of anarchie heerst. De zee betekent meer bepaald *de goddelozen*, die geen vrede hebben:

Js 57:20-21 “Doch de *goddelozen* zijn als een voortgedreven *zee*, want die kan niet rusten, en haar wateren werpen slijk en modder op. De *goddelozen*, zegt mijn God, hebben geen vrede”.

Jd 13 “Wilde baren der zee, hun eigen schande opschuimende; dwalende sterren, voor wie de donkerheid der duisternis in eeuwigheid bewaard wordt”.

Zie voor “de aarde” en “de zee” ook: De Antichrist in Openbaring 13: <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Antichrist-in-Op13.pdf>

Maar met “de aarde” kan soms ook Palestina²² (land Israël) bedoeld zijn. Israël en Jeruzalem worden “het midden van de aarde” genoemd (Js 19:24; zie ook Ez 5:5). En de oude Joden waren geen zeevarend volk; zij zagen de grote zee als een plaats van angst en gevaar. De aarde past bij Israël: “De zachtmoedigen zullen de aarde erfelijk bezitten” (Ps 37:11; Mt 5:5).

Wat de “bomen” betreft: bij een hevige wind worden in de natuur eerst de bomen getroffen vanwege hun windvang en grote hoogte. “Hoge bomen vangen veel wind” zegt de volksmond, maar ook in de Bijbel worden mensen, die een hoge plaats innemen en door hun macht grote invloed uitoefenen, met bomen vergeleken. De boom in Nebukadnezar’s droom was de koning zelf (Dn 4:20-22). Van Assur wordt gezegd dat hij een “ceder” was (Ez 31:3v).

In de Schrift worden de mensen nog om andere redenen door een bomen uitgebeeld. Judas vergelijkt binnengedrongen *goddelozen* met “bomen in het afgaan van de herfst” en “wilde baren der zee” (Jd 12, 13). Verder zag de genezen blinde *de mensen* als “bomen” wandelen (Mk 8:24). Jezus sprak tot de *onvruchtbare Farizeeën en Sadduceeën* toen Hij zei: “elke boom dan, die geen goede vrucht voortbrengt, wordt uitgehouwen ...” (Mt 3:10; vgl. 7:17-19; 12:33-34; Lk 3:9; 6:43; 13:6-9; Jk 3:12). In Lk 21:29 is de “vijgeboom” *Israël* (vgl. Mt 21:18-19; 24:32; Mk 11:12; 13:28; Lk 21:29) en de “andere bomen” zijn *andere volken*. In de gelijkenis van het mosterdzaad gaat de “boom” over de negatieve aspecten van de belijdende Kerk, die zou uitgroeien tot “het Grote Babylon” (Mt 13:32; Lk 13:19; Op 18:2). In

¹⁹ Ps 104:4: “Who maketh his angels [4397] spirits [7307] ...” (KJV; idem SV). Strong’s 4397: *malak*, een boodschapper. Strong’s 7307: *ruwach*, wind. Mij lijkt “Die Zijn engelen maakt winden” aannemelijker.

²⁰ Hb 1:7 (Textus Receptus): *o poión tous aggelous autou pneumata*. De fundamentele betekenis van *pneuma* is: *adem*, *wind* en daarna pas *geest*. Is het hier dan niet beter te vertalen met “Die Zijn engelen maakt *winden*, en Zijn dienaars een vlam des *vuurs*”? Het gaat hier immers om twee natuurkrachten: wind en vuur. Wat voor zin heeft de uitdrukking “Die Zijn engelen maakt geesten”? Engelen zijn per definitie reeds geesten. De NBG vertaalt hier mijns inziens beter.

²¹ In Zacharia 6:5 (SV en KJV) wordt van *vier paarden* gezegd: “Deze zijn de vier winden des hemels, uitgaande van waar zij stonden voor de Heere der ganse aarde”. Daardoor menen sommigen dat de “vier winden der aarde” een andere aanduiding zijn voor de 4 ruiters in Op 6. Dit zou dan betekenen dat de 144.000 reeds verzegeld worden vanaf het optreden van de 4 ruiters, maar dat klopt chronologisch niet. Een vertaling als in de NBG is echter evengoed mogelijk: “Deze gaan uit naar de vier windstreken des hemels, van hun standplaats bij de Here der ganse aarde”, en dan gaat hun redenering niet op.

²² In 135 n.C. gaf keizer Hadrianus aan Judea, Samaria en Galilea de naam “Palestina”, naar de ergste vijanden van Israël de Filistijnen (= Palestijnen), wegens zijn haat voor de Joden.

Rm 11:24 worden de takken van de van oorsprong “wilde olijfbom” (de volken) “geënt” op de wortel van de “goede olijfbom” (Israël) om de Gemeente te vormen.

Belangrijk om te onthouden is dat een “boom” stevig geworteld zit in de “aarde”, en dus te maken heeft met een aardse gehechtheid. De Gemeente zou nooit met een boom vergeleken kunnen worden want zij zijn geen deel van deze wereld maar hemelburgers. Zie hierover meer in De christen en Politiek: <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Christen-en-politiek.pdf>

“Verzegeld” (*sfragiso*) wil zeggen: (ver)zegelen, merken, bevestigen, bekrachtigen, aanduiden, geheimhouden, waarborgen. Verzegeld duidt op kenmerk, herkenbaarheid en eigendomsrecht. De verzegelden behoren toe aan het Lam. Het verzegelen gebeurt op het voorhoofd, een goed zichtbare plaats. Het is openbaar waar zij voor staan. Het zegel bestaat uit de naam van God en het Lam (zie 14:1; 22:4 en ook 3:12). Evenzo dragen de goddelozen de naam van het beest op hun voorhoofden (13:16v.; 14:9, 11; 20:4). Zie ook Ez 9:4. De Heer kent hen die de zijnen zijn (2Tm 2:19). Vanwege hun verzegeling zullen dezen niet verloren gaan in de Grote Verdrukking, blijkbaar in tegenstelling tot de “grote schare” waarvan de opbrengst pas ná de Grote Verdrukking wordt gezien (7:9, 14).

“Kinderen Israëls”: De uitdrukking komt in de Statenvertaling 14 keer²³ voor. Al deze nieuwtestamentische teksten maken duidelijk dat ze letterlijk bedoeld zijn²⁴. Dus zijn deze 144.000 *niet* uit de Gemeente! Bovendien spreekt het Oude Testament ook over “kinderen Israëls” in toekomstig perspectief (Js 27:12; 31:6; Hs 1:10; Jl 3:16). Het is ondenkbaar dat hiermee de Gemeente zou zijn bedoeld, temeer omdat ten tijde van de Openbaring de foute leer van de ‘vervangingstheologie’²⁵ nog niet bestond. Deze verzegelden zijn uitverkorenen onder de letterlijke Israëlieten.

Uit elke stam zijn er 12.000, zodat hun totaal op 144.000 komt. Het is een vooraf vastgesteld aantal: zoveel en niet méér.

Is dat getal 144.000, of 12 x 12.000, nu symbolisch of letterlijk bedoeld? Sommigen menen dat indien de uitdrukking “de kinderen Israëls” letterlijk is te nemen, dan ook die getallen letterlijk moeten genomen worden. Ik meen niet dat dit daarom zo hoeft te zijn. Zie [Wat is symbolisch en wat letterlijk?](#) Er zit alleszins een duidelijke symboliek in die getallen. Twaalf is in de Schrift het symbool van Gods volk en de volheid van de Goddelijke regering met betrekking tot de aarde (vgl. 12 stammen, 12 apostelen)²⁶. De aanwezigheid van deze symboliek geeft ons echter niet het recht om het getal 144.000 als een louter allegorisch getal te zien.

Als we de 12 stammen van Op 7 vergelijken met Gn 35:22-26 en Ez 48:31-34 dan zien we een verschil:

	Op 7:5-8	Gn 35:22-26		Dt 33:6-24	Ez 48:31-34
1	Juda	Ruben	<i>Lea</i>	Ruben	Ruben
2	Ruben	Simeon		Juda	Juda
3	Gad	Levi		Levi	Levi
4	Aser	Juda		Benjamin	Jozef
5	Nafthali	Issaschar		Jozef	Benjamin
6	Manasse (i.p.v. Dan)	Zebulon		Manasse + Efraïm (i.p.v. Simeon)	Dan
7	Simeon	Jozef	<i>Rachel</i>	Zebulon	Simeon
8	Levi	Benjamin		Issaschar	Issaschar
9	Issaschar	Dan	<i>Bilha</i>	Gad	Zebulon
10	Zebulon	Nafthali		Dan	Gad
11	Jozef	Gad	<i>Zilpa</i>	Nafthali	Aser
12	Benjamin	Aser		Aser	Nafthali

²³ In het Nieuwe testament komt de uitdrukking “kinderen Israëls” 14 keer voor, namelijk in Mt 27:9; Lk 1:16, Hd 5:21; 7:23,37; 9:15; 10:36, Rm 9:27; 2Ko 3:7,13; Hb 11:22 en Op 2:14; 7:4; 21:12 (Statenvertaling).

²⁴ In het Oude Testament komt de uitdrukking “kinderen Israëls” 607 keer voor (Statenvertaling).

²⁵ De ‘vervangingstheologie’ is foutief. God *verving* Israël niet door de Gemeente! De Gemeente kwam er *tussenin*, als het internationale volk van de genadebedeling, en het zal van de aarde verdwijnen bij haar opname. Van Israël (de olijfbom) waren enkel de takken afgebroken en de Gemeente werd in de plaats daarvan op de edele stam geënt. Maar na het gemeentetijdperk zal God Israël terug herstellen, echter in de verdrukkingstijd. God heeft Zijn volk beslist niet verstiten, integendeel, hun toekomstige aanneming zal een nieuwe wereldlente inluiden. Zie Romeinen 11.

²⁶ Is het niet merkwaardig dat de vlag (en munten) van de Europese unie *ook* twaalf sterren telt?

In Openbaring ontbreekt de stam Dan en in de plaats komt Manasse (de oudste zoon van Jozef). Maar in de zegen van Mozes in Dt 33 ontbreekt Simeon en in de plaats kwamen Manasse en Efraïm, de zonen van Jozef. Het weglaten van een stam kan daarom niet betekenen dat niet letterlijk Israëel bedoeld wordt. We kunnen die stammen in Op 7:4-8 dus niet vergeestelijken, zoals sommigen plegen te doen, om ze toe te passen op de Gemeente (of nog erger: een eliteklasse ervan). Dat het om werkelijke Israëlieten gaat bewijst het vervolg van het hoofdstuk omdat daar “een grote schare” wordt voorgesteld, die uit “alle natie, en geslachten, en volken, en talen” is (7:9v).

Dat in de opsomming de stam Dan ontbreekt is vermoedelijk omdat deze in het Oude Testament bijzonder door afgoderij gekenmerkt werd. Dat er uit Dan geen verzegelden zijn, zou verband kunnen houden met de profetische woorden van Jakob (zegening van de 12 zonen) waar Dan als een adderslang wordt voorgesteld (Gn 49:17). Velen menen daarom dat Judas uit de stam Dan werd geboren. Vroegere uitleggers, o.a. Irenaeus, hebben gesuggereerd dat de Antichrist uit Dan zou komen, een idee dat op Gn 49:17²⁷ en Jr 8:16-17²⁸ gegrond wordt. Zeker is dat de stam Dan als eerste de afgoderij invoerde (Re 18; vgl. Lv 24:11; 1Kn 12:29v.).

Maar de weglating van Dan kan niet betekenen dat er geen overlevenden van Dan zullen zijn. In Ez 48:1, 5, 32 lezen we duidelijk dat Dan (en Efraïm) niet onterfd wordt maar eveneens een erfdeel in het land zal ontvangen (vgl. ook vs. 32). Het feit dat eenmaal álle twaalf letterlijke stammen van Israëel hersteld zullen worden, is een onbetwistbaar profetisch gegeven (vgl. Hd 26:7; Jk 1:1; Rm 11). Zie: Het herstel van Israëel: <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Herstel-Israel.pdf>

Naast de martelaren die omkomen, zal God de uitverkorenen uit de stammen van Israëel verzegelen opdat zij allen behouden door de Grote Verdrukking heengaan om het koninkrijk te kunnen binnengaan. Ook een “grote schare” (7:9, 14) uit de volken zal de Grote Verdrukking overleven, maar er wordt niet gezegd dat zij vooraf worden verzegeld. Van hen kunnen er dus nog martelaren vallen. Merk op dat deze excursie precies ná de oordelen van het zesde zegel getoond wordt en juist vóór de oordelen van het zevende zegel: de Grote Verdrukking! Zie het schema [De zeven zegels](#).

Terwijl de Gemeente bewaard wordt vóór “het uur der verzoeking”, *door Opname*, wordt anderzijds Israëel bewaard dóór de Grote Verdrukking heen, *door verzegeling*, terwijl ook een “grote schare” uit de volken overleeft.

B. DE GROTE SCHARE UIT DE VOLKEN

7: 9-17

9 Na dezen zag ik, en ziet, een **grote schare**, die niemand tellen kon, **uit alle natie, en geslachten, en volken, en talen**, staande voor de troon, en voor het Lam, bekleed zijnde met lange witte klederen, en palmtakken waren in hun handen. 10 En zij riepen met grote stem, zeggende: De zaligheid zij onze God, Die op de troon zit, en het Lam. 11 En al de engelen stonden rondom de troon, en rondom de ouderlingen en de vier dieren; en vielen voor de troon neer op hun aangezicht, en aanbaden God, 12 Zeggende: Amen. De lof, en de heerlijkheid, en de wijsheid, en de dankzegging, en de eer, en de kracht, en de sterkte zij onze God in alle eeuwigheid. Amen. 13 En een uit de ouderlingen antwoordde, zeggende tot mij: Dezen, die bekleed zijn met de lange witte klederen, wie zijn zij, en van waar zijn zij gekomen? 14 En ik sprak tot hem: Heer, gij weet het. En hij zeide tot mij: Dezen zijn het, die **uit de grote verdrukking** komen; en zij hebben hun lange klederen gewassen, en hebben hun lange klederen wit gemaakt in het bloed van het Lam. 15 Daarom zijn zij voor de troon van God, en dienen Hem dag en nacht in Zijn tempel; en Die op de troon zit, zal hen overschaduwden. 16 Zij zullen niet meer hongeren, en zullen niet meer dorsten, en de zon zal op hen

²⁷ Gn 49:17: “[de stam] Dan zal een slang zijn aan de weg, een adderslang naast het pad, bijtende verzenen van het paard, dat zijn rijder achterover valt”.

²⁸ Jr 8:16-17 “Van Dan af wordt het gesnuif van zijn paarden gehoord; het ganse land beeft van het geluid van het briesen van zijn sterken; en zij komen daarheen, dat zij het land opeten en diens volheid, de stad en die daarin wonen. Want ziet, Ik zend slangen, basilisken [=Leguanen] onder ulieden, tegen welke geen bezwering is; die zullen u bijten, spreekt de HEERE”.

niet vallen, noch enige hitte. 17 Want het Lam, Dat in het midden van de troon is, zal hen weiden, en zal hun een Leidsman zijn tot levende fonteinen der wateren; en God zal alle tranen van hun ogen afwissen.

De Grote Verdrukking

“De ure van de verzoeking” (3:10) omvat de periode tussen de Opname en de verschijning van de Heer. In die tijd is er ook nog “de grote verdrukking”. De Heer sprak erover in Op 2:22:

“Zie, Ik werp haar [Izebel] te bed, en die met haar overspel bedrijven, *in grote verdrukking*”.

Verder wordt de Grote Verdrukking genoemd met betrekking tot de “grote schare” uit de volken in 7:9, 14:

“Dezen zijn het die uit *de grote verdrukking* komen”.

Hier staat dus niet “*een grote verdrukking*”. Met betrekking tot te Joden was erover geprofeteerd in Jr 30:7 als de “tijd van benauwdheid voor Jakob”:

“O wee! *want die dag is zo groot, dat zijns gelijke niet geweest is; en het is een tijd van benauwdheid voor Jakob; nog zal hij daaruit verlost worden*”.

En verder Dn 12:1:

“En op die tijd zal Michaël opstaan, die grote vorst, die voor de kinderen uws volks staat, als het zulk *een tijd der benauwdheid zijn zal, als er niet geweest is, sinds dat er een volk geweest is, tot op die tijd toe; en in die tijd zal uw volk verlost worden, al wie gevonden wordt geschreven te zijn in het boek*”.

Onze Heer zegt in Mt 24:21-22, met het oog op deze profetie van Daniël:

“Want alsdan zal *grote verdrukking* wezen, *hoedanige niet is geweest van het begin der wereld tot nu toe, en ook niet zijn zal*. En zo die dagen niet verkort werden, geen vlees zou behouden worden; maar om de uitverkorenen zullen die dagen verkort worden”.

De Grote Verdrukking is een tijd die duidelijk in de Schrift wordt aangegeven. Ze zal ingeluid worden wanneer de Satan uit de hemel op aarde geworpen wordt (Op 12:12-13) en zal 3,5 profetische jaren of 1260 dagen duren (zie uitleg bij Op 11-13). Dat komt overeen met de tweede helft van de zeventigste jaarweek uit Dn 9:24-27.

Hier zien we dan een tweede groep die levend door de Grote Verdrukking heen zal komen (vs. 14): de gelovigen uit de volken. In 7:15-17 wordt getoond dat ze tijdens het duizendjarig rijk op aarde zullen wonen. Zij zullen in hun natuurlijke lichamen op aarde wonen zonder te sterven (vgl. Js 65:22). Dit is een tafereel uit het begin van het Vrederijk, niettegenstaande het tafereel toch geplaatst wordt - als tussenzin - tussen het zesde en het zevende zegel in. De getrouwen op aarde, die overwinnen zullen, worden dus vooraf in beeld gebracht.

Alhoewel zij geestelijk vóór de troon van God gezien worden, en dienend “in zijn tempel” (Op 7:9, 15), bevinden zij zich niet in een hemelse maar in een *aardse* situatie (7:15-17). In Op 21:22 lezen we dat er in het nieuwe Jeruzalem geen tempel meer zal zijn want God zal de tempel zijn van hen die deel uitmaken van het nieuwe Jeruzalem, en dat is de Gemeente, de bruid van het Lam (21:9). Maar op aarde zal er wél een tempel zijn; we lezen daarvan in Ez 40-48 in verband met Israël, maar ook met de heidenen, in Js 56:6v. Uit alle volken zullen er velen jaarlijks opgaan naar de tempel (Js 2:2v; Zc 14:16). De grote menigte, waarvan hier sprake is, zal God *dag en nacht dienen* in zijn tempel, hetgeen op hun bevoorrechte positie duidt.

De zegeningen voor de grote menigte (7:15-17) zijn dezelfde als die van de eeuwige toestand in Op 21:4, maar zij genieten deze zegeningen reeds in het duizendjarig Vrederijk. “Zij zullen niet meer hongeren, en zullen niet meer dorsten, en de zon zal op hen niet vallen²⁹, noch enige hitte” (7:16): dit betekent dat zij ontheven zijn van alle aardse gezwoeg voor eten en drinken in een brandende en uitdrogende zon. Het is niet langer “In het zweet uws aanschijns zult gij brood eten” (Gn 3:19).

In de begintoestand van de Gemeente waren het eerst de Israëlieten die tot geloof kwamen en die vervolgens het evangelie onder de heidenen verkondigden. In de verdrukkingstijd komt evenzo eerst een overblijfsel uit Israël tot geloof om vervolgens het koninkrijk te verkondigen over het hele aardrijk (vgl. Mt 10:23; 24:14; 28:19v.). Zie: [Het herstel van Israël](#). Deze bekeerde volken zullen tijdens het duizendjarig rijk een bevoorrechte positie bekleden. Niet hun letterlijke maar hun *morele*

²⁹ Sommigen menen dat de zon hier symbolisch is omdat ze niet kan “vallen” (*pesè ep*). De KJV geeft hier: “neither shall the sun [light on them](#), nor any heat” en dat lijkt me de bedoeling.

positie zal zijn dat ze zich vóór de troon bevinden (7:9, 15), hetgeen inhoudt dat ze op aarde in een bijzondere relatie tot God zullen staan, alhoewel niet als de 24 oudsten want die bezitten kronen en ze zitten op tronen rond de troon van God (4:4).

Deze grote schare wordt hier als overwinnaars (witte kleren en palmtakken) voorgesteld alsof zij reeds door de Grote Verdrukking heengegaan zijn (vs. 9, 14). Zij zijn de opbrengst van ná de Grote Verdrukking. In tegenstelling hiermee zien we de 144.000 Joden in vs. 1-8 voorgesteld vóór de vier winden worden losgelaten. Zij zijn ook verzegeld vóórdat de Grote Verdrukking begint, en kunnen daarin niet verloren gaan. Bij de “grote schare” is dat blijkbaar niet het geval, want er is geen sprake van verzegeling. Zie de palmtakken bij Christus’ zegevierende intocht in Jeruzalem (Jh 12:13), en zie ook Makkabeeën 13:51 (zegevierende intocht met palmtakken). Zij hebben gezegevierd *doorheen* de Grote verdrukking.

Zij hebben hun kleren gewassen en wit gemaakt in het bloed van het Lam (vs.14). Belangrijke opmerking: het bloed van Jezus Christus geldt niet alleen voor hen die tot de Gemeente horen, maar alle gelovigen uit alle tijdperken zijn gewassen in het bloed van het Lam.

7. ZEVENDE ZEGEL: zeven engelen met zeven bazuinen

8: 1, 2

1 En toen Het het **zevende zegel** geopend had, werd er een stilzwijgen in de hemel, van omtrent een half uur. 2 En ik zag **de zeven engelen**, die voor God stonden; en hun werden **zeven bazuinen** gegeven.

Na het openen van het laatste en zevende zegel volgt er een plechtige stilte in de hemel, als de stilte voor een storm. De stilte duurt een “half uur”, wat symbolisch een heel korte periode aanduidt, gedurende welke het oordeel wordt opgeschort.

De profeten Zefanja en Zacharia leggen verband tussen de stilte en het aanbreken van de dag van Jahweh (of *dag des Heren*):

Zf 1:7 “Zwijgt³⁰ voor het aangezicht van de Heere Jahweh³¹; want de dag van Jahweh is nabij; want Jahweh heeft een slachtoffer bereid, Hij heeft Zijn genoden geheiligd”.

Zc 2:13 “Zwijg³², alle vlees, voor het aangezicht van Jahweh! want Hij is ontwaakt uit Zijn heilige woning”.

Daarna worden er zeven engelen gezien “die voor God stonden”, d.w.z. engelen met een vooraanstaande positie. Het lidwoord “de” geeft aan dat deze zeven tot een specifieke groep behoren. Misschien zijn zij daarom ‘aartsengelen’ te noemen. De engel Gabriël zegt: “Ik ben Gabriël, die voor God sta” (Lk 1:19). Door de traditie wordt hij tot de aartsengelen gerekend. In de apocriefe boeken vinden we namen als Rafaël (Tobias 3:25; 12:15), Uriël (4 Ezra 4:1), Gabriël (Henoch 9:1), Raguël, Fanuël, Jeremiël en Sarachiël. De Bijbel noemt er twee met name: Gabriël (Lk 1:19,26; Dn 8:16; 9:21) en Michaël (Dn 10:13,21; 12:1; Jd 9; Op 12:7), en één keer wordt er een aartsengel vermeld zonder naam: 1Th 4:16.

Deze zeven engelen worden zeven bazuinen gegeven. In het Oude Testament werden trompetten o.a. gebruikt om oorlog aan te kondigen (Nm 10:5-9). In 1Th 4:16 wordt een niet met name genoemde aartsengel met “de bazuin Gods” geassocieerd. De Bazuin kondigt ook “de dag des Heren” (lett.: *dag van Jahweh*) aan:

Joël 2:1-2:

³⁰ Hebr. *has*, dat het beste kan worden weergegeven met: *sst!* Het maant tot stilte tegenover het heilige. Zie Am 6:10; 8:3; Hk 2:20; Zf 1:7. (Bijbel met kanttekeningen, Bosch & Keuning nv).

³¹ Het substitueert (HEERE) voor Gods Verbondsnaam heb ik vervangen door de vertaling van het Tetragram (JHWH): Jahweh.

³² Hebr. *has*, zoals in Zf 1:7.

“Blaast de **bazuin** te Sion, en roept luid op de berg Mijner heiligheid; laat alle inwoners des lands beroerd zijn, want de dag van Jahweh komt, want hij is nabij. Een dag van duisternis en donkerheid, een dag van wolken en dikke duisterheid ...”.

Zefanja 1:14-16

“De grote dag van Jahweh is nabij; hij is nabij, en zeer haastende; de stem van den dag van Jahweh; de held zal aldaar bitterlijk schreeuwen. 15 Die dag zal een dag der verbolgenheid zijn; een dag der benauwdheid en van angst, een dag der woestheid en verwoesting, een dag der duisternis en der donkerheid, een dag der wolk en der dikke donkerheid; 16 Een dag der **bazuin** en des geklanks tegen de vaste steden en tegen de hoge hoeken”.

De oordelen van de zeven bazuinen vormen samen het oordeel van het zevende zegel en de Grote Verdrukking. De bazuin- en schaalgerichten beschrijven de toorn over de goddelozen (ongelovigen). In de Grote Verdrukking lezen we immers dat de mensen zich niet meer bekeren maar zich integendeel verhardden: Op 9:20, 21; Op 16:9, 21.

Merk op dat er een duidelijke parallel bestaat tussen de zeven bazuinen en de zeven schalen:

	Bazuinen	Schalen	oordeel
1	8:7	16:2	aarde
2	8:8-9	16:3	zee
3	8:10-11	16:4-7	rivieren en waterbronnen
4	8:12	16:8-9	zon
5	9:1-12	16:10-11	mensen gepijnigd
6	9:13-21	16:12-16	Eufraat en legers
7	11:15-18	16:17-21	toorn Gods

TWEEDE EXCURSIE: de voorbede in de hemel (8:3-5)

8: 3-5

3 En er kwam een **andere engel**, en stond aan **het altaar**, hebbende een **gouden wierookvat**; en hem werd veel reukwerk gegeven, opdat hij het met de gebeden van alle heiligen zou leggen op **het gouden altaar**, dat voor de troon is. 4 En de rook van het reukwerk, met de gebeden der heiligen, ging op van de hand van de engel voor God. 5 En de engel nam het **wierookvat**, en vulde dat met het vuur van **het altaar**, en wierp het op de **aarde**; en er geschiedden stemmen, en donderslagen, en bliksemen, en aardbeving.

Deze “andere engel”, de engel-hogepriester met het gouden wierookvat, is een afbeelding van Christus. Het waren Aäron en zijn zonen die over het wierookvat gingen (Nm 16:40) maar Aäron zèlf bediende het gouden reukaltaar (Ex 30:7, 8). Het gebed als reukwerk vinden we ook in Ps 141:2. De Heer Jezus is hogepriester tot in eeuwigheid (Hb 5:5-10; 6:20). Wie anders dan Hij kan *kracht geven* aan de gebeden van de heiligen? In het Oude Testament kennen we Hem als de Engel des verbonds of de Engel des Heren (*van Jahweh*), een waardigheid als hoogste representant van God. De Heer Jezus treedt hier dus op in een andere gestalte, namelijk in die van een engel en niet meer als Lam.

In verband met de lijdende heiligen op aarde wordt de Heer voorgesteld als het Lam (zie de hoofdstukken 5, 7 en 14), maar als enkel van de aarde gesproken wordt, dan verschijnt de Heer niet als het Lam, maar als een engel. Deze engel leidt namelijk de oordelen van de zeven bazuinen in, die uitsluitend betrekking hebben op de wereld, zonder dat er gesproken wordt van de heiligen op aarde.

We zien Hem vuur van het altaar³³ nemen om dat op de aarde te werpen, hetgeen betekent dat Hij nu Zelf de oordelen uitvoert. In het aardse heiligdom waren twee altaren, het *koperen* brandofferaltaar in de *voorhof* en het *gouden* reukofferaltaar in het *heilige* (vóór het *heilige der heiligen*). In 6:9 wordt het brandofferaltaar gezien, evenals in 8:3a, 5, maar bovendien wordt het gouden reukwerkaltaar gezien “dat voor de troon is” (8:3b), “voor God is” (9:13). Deze altaren in de hemelse tempel corresponderen met de twee altaren in de aardse tabernakel en tempel³⁴. De aardse tempel heeft een equivalent in de hemel³⁵ (zie 11:19; 15:5-8) en dient als een “voorbeeld en de schaduw der hemelse dingen” (Hb 8:5). De werkelijke tempel bevindt zich dus in de *hemel*, maar wordt ons voorgesteld in zijn aardse herkenbaarheid.

We hebben in Op 6:9 reeds heiligen gezien die zich “onder” het altaar bevinden, maar die zijn niet meer in het lichaam en hebben geen voorbede meer nodig. Zij zijn in het paradijs en roepen God om hun martelaarsbloed te wreken. Hier in Op 8:4 gaat het echter om levende heiligen uit de Joden en heidenen op aarde, vlak voor de Grote Verdrukking. De Hogepriester zal kracht verlenen aan hun gebeden.

Wat de gebeden aangenaam maakt voor God is het reukwerk. De reukoffers die onder het oude verbond geofferd werden (Ex 30:1-10; 34:38) zijn een beeld van de heerlijkheden en volkomenheden van Christus. Alles wat wij aan God offeren, offeren wij in en door Christus (Hb 13:15; 1Pt 2:5). De gebeden van de heiligen stijgen op tot God in de geur van de liefelijkheid van de Hogepriester-Middelaar Zélf, zodat God ze met vreugde zal verhoren.

De engel vulde het wierookvat met vuur van het “altaar” (8:5), dat is het koperen brandofferaltaar dat rechtstreeks verband houdt met enerzijds verzoening maar anderzijds ook het oordeel. Dat altaar, met voortdurend vuur van het brandoffer, staat symbool voor het offer van Christus en is bestemd voor hen die erdoor verzoend worden. Het vuur ervan doet de gebeden als reukwerk tot God komen. Maar datzelfde vuur zal ook hen verteren die geen deel hadden aan dit vuuroffer. Hetzelfde oordeelsvuur dat de Heer Jezus trof en droeg voor allen die geloven, zal Hijzelf eens op aarde werpen als een vernietigend oordeel, in “de dag der wraak” (Lk 21:22; 2Th 1:8). Opmerkelijk is de vergelijking met het toneel in Js 6. Daar vinden we ook het koperen altaar voor de troon, ook daar wordt vuur van dat altaar genomen en de lippen van de profeet ermee aangeroerd (vs. 6, 7), met als gevolg: “Zie, deze heeft uw lippen aangeroerd; also is uw misdaad van u geweken, en uw zonde is verzoend”. Daar in Jesaja komt er nog genade uit het altaar, maar hier in Op 8 breken de stormen van het oordeel over de ongelovige wereld, zij die God hebben genegeerd.

Enerzijds zien we hier dus de voorbede voor de heiligen, maar anderzijds ook de oordelen die van het altaar uitgaan en die bestemd zijn voor de aarde. Dit zijn de twee tegengestelde aspecten van het werk dat Jezus hier verricht. Het zal duidelijk zijn dat we hier op de drempel staan van de Grote Verdrukking, het oordeel over de ongelovigen dat 3,5 jaar duurt en dan culmineert in de slag van Armageddon (of *Harmagedon*). De tijd van van bekering is voorbij en ruimt plaats voor de wraak! Zie [Wat is “de dag van Gods toorn”?](#)

Vers 5b herinnert ons aan de tijd dat de Heer op de Sinaï neerdaalde in vuur:

“En het geschiedde op de derde dag, toen het morgen was, dat er op de berg **donderen** en **bliksemen** waren, en een zware wolk, en het **geluid van een zeer sterke bazuin**, zodat al het volk verschrikte, dat in het leger was. 17 En Mozes leidde het volk uit het leger, God tegemoet; en zij stonden aan het onderste van de berg. 18 En de ganse berg Sinaï rookte, omdat de HEERE op daarop neerkwam in vuur; en zijn rook ging op, als de rook van een oven; en de ganse berg

³³ Sommigen menen dat er in Openbaring slechts van één hemels altaar sprake is, “het altaar”, maar we zien toch duidelijk dat er een onderscheid gemaakt wordt. Als over “het altaar” wordt gesproken dan is dat het (koperen) brandofferaltaar, maar “het *gouden* altaar” is het reukofferaltaar. In Openbaring is 7 maal sprake van de hemelse altaren: 6:9; 8:3 (2x); 9:13; 14:18; 16:7. (Het getal 7 geeft een Goddelijk geheel, volkomenheid aan. Ook is de zeven een priemgetal - het is alleen deelbaar door 1 en zichzelf - en staat dus ook voor maagdelijkheid, zuiverheid).

³⁴ Tabernakel: Ex 27:1-8 (brandofferaltaar); Ex 30:1-8 (reukofferaltaar). Tempel: 1Kn 8:22, 64; 2Kr 4:1 (brandofferaltaar); 1Kn 6:22 (reukofferaltaar).

³⁵ In Openbaring is 12 maal sprake van de hemelse tempel: 3:12; 7:15; 11:19 (2x); 14:15, 17; 15:5, 6, 8 (2x); 16:1, 17. Van de herbouwde aardse tempel is sprake in 11:1-2. En volgens 21:22 is er géén tempel in het hemelse Jeruzalem, want “God is haar tempel, en het Lam”.

beefde zeer. 19 Toen het geluid der bazuin gaande was, en zeer sterk werd, sprak Mozes; en God antwoordde hem met een **stem**". (Ex 19:16-19).

"En al het volk zag de **donderen**, en de **bliksemen**, en het **geluid van de bazuin**, en de rokende berg; toen het volk dat zag, weken zij af, en stonden van verre". (Ex 20:18).

"Want gij zijt niet gekomen tot de tastbare berg, en het brandende vuur, en donkerheid, en duisternis, en onweder, En tot het geklank der bazuin, en de stem der woorden; welke die ze hoorden, baden, dat het woord tot hen niet meer zou gericht worden ..." (Hb 12:18-21).

Vergelijk dit met het beeld in Op 4:5: "En van de troon gingen uit **bliksemen**, en **donderslagen**, en **stemmen**³⁶; en zeven vurige lampen waren brandende voor de troon, welke zijn de zeven geesten Gods". Het is alsof God Zelf in zijn heerlijkheid en macht verschijnt om het oordeel uit te oefenen.

Schema van de 7 zegels → 7 bazuinen → 7 schalen

"De ure der verzoeking, die over de gehele wereld komen zal" (Op 3:10) is onderverdeeld in 7 fasen of zegels, waarbij het zevende zegel zeven bazuinen en de zevende bazuin zeven schalen omvat.

De Inleidende Oordelen : 3,5 jaren (eerste helft van de 70ste jaarweek)

1ste zegel (6:1, 2):	wit paard
2de zegel (6:3, 4):	rood paard
3de zegel (6:5, 6):	zwart paard
4de zegel (6:7, 8):	vaal paard
5de zegel (6:9-11):	zielen onder het altaar
6de zegel (6:12-17):	aardbeving, zon, maan, sterren, hemel
Excursie 1 (7:1-17)	
7de zegel (8:1, 2):	7 bazuinen
Excursie 2 (8:3-6)	↓

De Grote Verdrukking begint : 3,5 jaren (tweede helft van de 70ste jaarweek)

1ste bazuin (8:7):	de aarde
2de bazuin (8:8, 9):	de zee
3de bazuin (8:10, 11):	rivieren en bronnen
4de bazuin (8:12, 13):	zon, maan en sterren
5de bazuin (9:1-12) = 1 ^e "wee":	vallende ster, sprinkhanen
6de bazuin (9:13-21) = 2 ^e "wee":	engelen aan de Eufraat
Excursie 3 (10:1 - 11:13)	
7de bazuin (11:14 -18) = 3 ^e "wee":	7 schalen
Excursie 4 (11:19 - 16:1)	↓

Climax van de Grote Verdrukking : Armageddon

1ste schaal (16:2):	over de aarde
2de schaal (16:3):	over de zee
3de schaal (16:4-7):	over rivieren - bronnen
4de schaal (16:8, 9):	over de zon
5de schaal (16:10,11):	over de troon vh beest
6de schaal (16:12):	over de Eufraat
Excursie 5 (16:13-16)	
7de schaal (16:17-21):	in de lucht
Excursie 6 (17:1 - 19:10)	

← De verschijning van Christus: begin van 7 Slotfasen

7 Slotfasen

1. De verschijning van Christus (19:11-16)
 2. De oordelen van Christus (19:17-21)
 3. De draak gebonden (20:1-3)
 4. De eerste opstanding (20:4-6)
 5. Gog en Magog (20:7-10)
 6. De grote witte troon (20:11-15)
 7. De nieuwe hemel en de nieuwe aarde (21:1-8)
- Excursie 7: het hemelse Jeruzalem (21:9 - 22:5)

verhoevenmarc@skynet.be - www.verhoevenmarc.be - www.verhoevenmarc.be/NieuwsteArtikelen.htm

³⁶ Gr. *phónè*: stem, klank, geluid. Men kan *phónai* (meerv. van *phónè*) in 4:5 ook vertalen als 'geluiden'.